

İMDAT ŞİDDETI ÖNLEME VE REHABİLİTASYON DERNEĞİ

NİSAN, 2021

SUÇA
SÜRÜKLENEN
ÇOCUKLAR
RAPORU

Bu rapor
İMDAT
Derneği
tarafından
hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

- *Yönetici Özeti*3
- *Giriş - Tanımlar*3
- *Dünyadaki Durum*6
- *Türkiye'deki Durum*7
- *Hukuksal Durum*10
- *Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede İlgili Kurumlar Ve Hukuksal Hizmetler*17
- *Orijinal Araştırma*17
- *Öneriler*19
- *Sonuç*20

1. YÖNETİCİ ÖZETİ¹

2. GİRİŞ - TANIMLAR

Çocuk, onurunu ve saygınlığını temel alan, özgürlüklerine uygun bir şekilde özel olarak düzenlenmiş hukuk kuralları ile korunmalıdır. Çocuklar, yetişkinlere kıyasla bulunduğu ortamdan daha kolay etkilenmekte ve toplumsal normlara uyum gösterme konusunda zorluklar yaşamaktadır. Eğitimsizlik, ihmal, madde kullanımı, aile ve çevresel etki gibi sorunlar çocuğun suça sürüklenmesine yol açan başlıca sebeplerindendir. Sorunlu aile içerisinde büyüyen çocuk bu bakımdan risk altındadır.

Çocuklara için yapılacak yargılamanın temel amacı çocuğu cezalandırmak değil; çocuğu suça iten sebepleri tespit etmek ve bu sebeplerle mücadele ederek çocuğu korumak olmalıdır. Bu nedenle çocuk adalet sisteminin varlığı hayati bir önem taşımaktadır. Çocuk adalet sistemi, çağdaş çocukluk paradigmasının bir sonucudur. Bu bağlamda çocuğun yetişkinlerden farklı bir şekilde konumlandığından hareketle çocuğa özgü yasal ve örgütsel düzenlemeler ortaya konmuştur. Bu düzenlemelerin başında suça yönelen ve suç işleyen çocuklar ile ilgili düzenlemeler gelir. Bu kapsamda gelişmiş olan ülkelerde bir çocuk adalet sistemi oluşturulmuştur. Buradaki amaç, çocuğun yetişkinlerden ayrı şekilde yargılanması ve ayrı kurumlarda toplumun bir parçası haline gelmesinin sağlanmasıdır. (Öntaş Cankurtaran, 2008)

İMDAT Derneği Suça Sürüklenen Çocuk Komisyonu'nun bu raporu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin aşağıdaki 37 ve 40. maddeleri kapsamında hazırlanmıştır.

Madde 37

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tâbi tutulmayacaktır. Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.

¹ Özet kısmı araştırmanın tamamlanmasının ardından sunulacaktır.

1. Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.
2. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri gözönünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.
3. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işleme ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

Madde 40

1. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları gözönünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.
2. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz-önünde tutularak Taraf Devletler özellikle, şunları sağlarlar:
 1. İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmâl nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlâlde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.
 2. Hakkında ceza kanununu ihlâl iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir:
 - a. Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;
 - b. Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;
 - c. Ceza yasasını ihlâl ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;

- d. Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;
- e. Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu gözönüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurulurken yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;
- f. Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;
- g. Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak

3. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

- a. Ceza Yasasını ihlâl konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabulü;
- b. Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4. Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

3. DÜNYADAKİ DURUM

2020 yılı itibarıyla Corona Virüs, tüm dünyadaki çocukları derinden etkilemiştir. Bu etkilerin en önemli boylamsal yansımalarının ise çocuk suçluluğuna ilişkin olacağı öngörülmektedir. Çocukların adli sisteme girmesine neden olan risk faktörleri, salgın hastalık döneminde, dezavantajlı konumda olan çocukların hayatında daha büyük bir yer kaplar hale

gelmiştir. Örneğin virüs, çocukların yüz yüze eğitimden uzaklaşıp çevrimiçi eğitime geçiş yapmasına neden olmuştur. Elektronik cihaza veya internet altyapısına erişemeyen çocuklar eğitimden uzaklaşmakla birlikte, birçok çocuk yoksulluğun da artması nedeniyle aile bütçesine destek olmak amacıyla çalışma zorunluluğu ile de karşı karşıya kalmıştır (ECD, 2020). Pandemi kaynaklı okul kapanışları ülkelerin gelişim düzeyine göre çarpıcı bir şekilde değişmektedir: 2020'nin ikinci çeyreğinde, insani gelişmenin düşük olduğu ülkelerde ilköğretimdeki çocukların yüzde 86'sı okula gitmezken insani gelişmenin yüksek olduğu ülkelerde bu oran yalnızca yüzde 20'dir (UNESCO, 2020). Literatürde, okulların kapatılması, sigara, alkolizm, uyuşturucu kullanımı, riskli cinsel davranışlar, istenmeyen gebelikler gibi tehlikeli davranışlarla ve çocuk suçluluğu ile ilişkilendirilmektedir (Coe, R., Weidmann, B., Coleman, R., & Kay, J., 2020; González, Motos, S., 2020).

Salgın dönemlerinde çocuklar da dahil olmak üzere artan anksiyete, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu kişileri olumsuz etkilemektedir (Sprang, G., & Silman, M., 2013). Daha önce yapılan çalışmalarda da anksiyete, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıkların suçla sürüklenen çocuklarda bir risk faktörü oluşturduğu görülmüştür (Eyüboğlu, M., & Eyüboğlu, D., 2018). Ailede daha önce suç geçmişi olan bir bireyin bulunması, çok kardeşli aile yapısı, başa çıkma mekanizması, okul ortamı, akran grubu, yaşam tarzı ve teknoloji faktörleri gibi birçok faktör de çocukların suçla sürüklenmesine sebep olabilir (Anjaswarni, T., Nursalam, N., Widati, S., & Yusuf, A., 2019; Shader, M., 2001). Yine pandemi kısıtlamaları sebebiyle aile bireyleri normalden daha fazla bir arada kaldığı için çatışmalar daha yoğun yaşanabilmekte ve ev içi şiddetin arttığı bilinmektedir. Aile içi şiddete maruz kalan çocuğun ise başkalarına şiddet uygulama ihtimali artmaktadır (Rathinabalan, I., & Naaraayan, S. A., 2017). Bu açılardan ele alındığında pandeminin çocuk suçluluğuna olumsuz etkileyebileceği anlaşılmaktadır.

4. TÜRKİYE'DEKİ DURUM

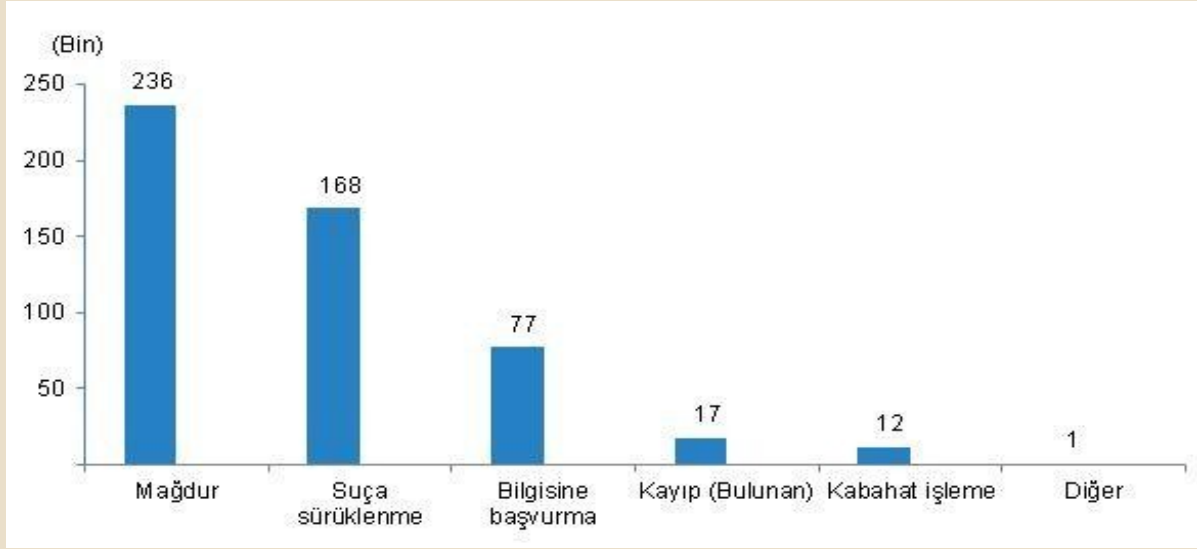
Ülkemizde çocuk adalet sistemi içerisinde kolluk içerisinde çocuk birimleri, denetimli serbestlik birimleri, ceza infaz kurumları ve ayrıca çocuk mahkemeleri ile çocuk ceza mahkemeleri kurulması öngörülmüştür. Çocuk şube müdürlüğü veya çocuk büronun teşkilatlanmasının olmadığı yerlerde çocukların diğer polis merkezlerinde tutulması bir sorun olmaya devam etmektedir (Karataş, Aslan, Kılıç, 2019). Suça sürüklenen çocuk kentte ilk olarak polise, kırsalda ise jandarmaya yönlendirilir. Çocuk Şube Müdürlüğünde çalışan çocuk polisinin direkt olarak çalıştığı grup çocuklar olduğu için çocuk polisinin çocukla temasta olduğu tüm sürece yönelik eğitimler alması ve hassas davranması gerekmektedir. Çocuk polisiyle görüşmemiz sırasında araştıracağımız konulardan biri polisin çocuğa yönelik tutum ve davranışlarıdır. Çocukların suça karışma oranı TÜİK (Tablo 1) verilerine göre her yıl artmaktadır ve çocuk polisine düşen görev bu çocukların adli süreci ve toplum refahı açısından son derece önemlidir.

Gelişim aşamasında olan ve toplumun geleceğini oluşturacak olan çocuklar için özel eğitilmiş kişilerin görevlendirilmesi ve gözaltı sürecinden ifade alınan ortama kadar çocukların ihtiyaçları ve yaşları göz önünde bulundurularak hareket edilmelidir (Öntaş Cankurtaran, Ö. (2006). Örneğin, çocukların psikolojik ve fiziksel olarak olumsuz yönde etkilenmemesi için kelepçe ve benzeri aletler takılamaz (ÇKK 18, YGİAY 19).

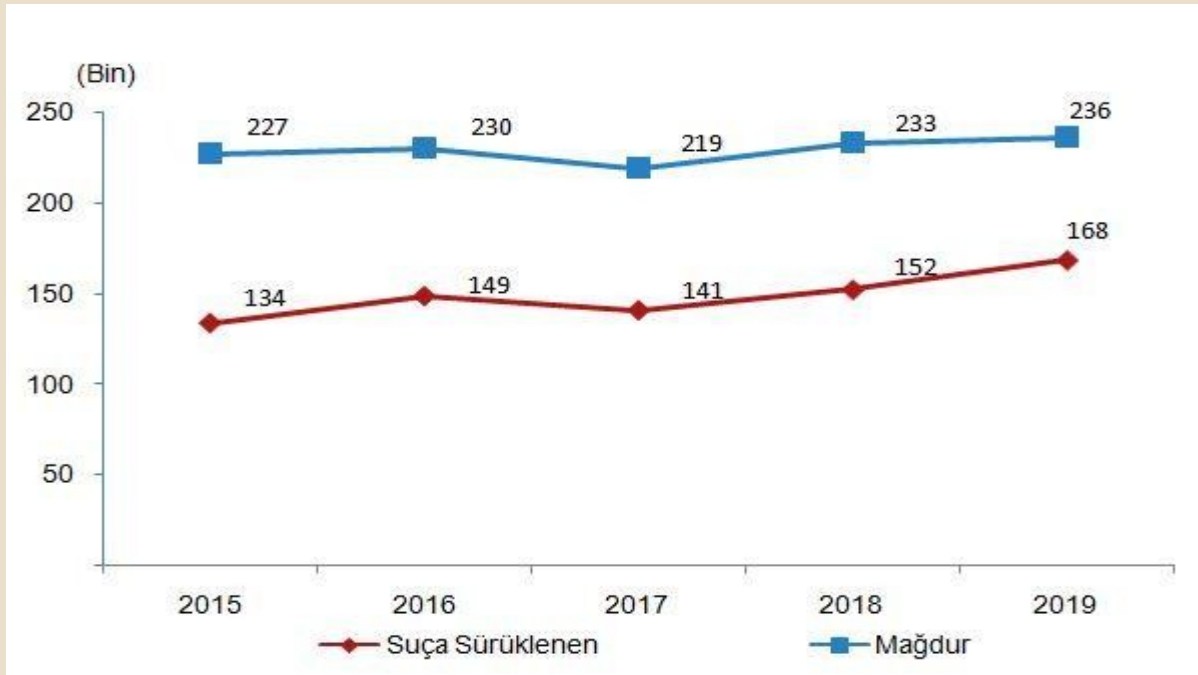
Suçta sürüklenen çocukların toplum tarafından dışlandığı bir ortamda adli süreçte de olumsuz deneyimler yaşaması çocuğun suça daha fazla itilmesine sebep olabilir (Yeter A., 2018). Bu olumsuz deneyimin önüne geçmek ise çocuk polisine, avukatlara, savcılara ve hakimlere verilecek kapsayıcı eğitimlerle mümkündür.

Tablo 1: Seçilmiş geliş nedenlerinin yıllara göre dağılımı, 2015-2019 (TÜİK, 2019)

Tablo 2 Seçilmiş geliş nedenlerinin yıllara göre dağılımı, 2015-2019 (TÜİK, 2019)

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklarla ilgili veriler incelendiğinde, toplam sayısının yıllar içerisinde sürekli arttığı görülmektedir. Geçtiğimiz yıllarda, suça sürüklendiği iddiasıyla emniyet birimlerine getirilen çocuk sayısında istikrarlı bir artış görülmesinin sebepleri dikkatlice araştırılmalıdır.

Güvenlik birimine getirilen çocukların karıştığı olayların 168 bini suça sürüklenme iddiası sebebiyle gerçekleşmiştir. Bu çocukların %31,7'i yaralama, %25,6'sı hırsızlık, %8,1'i Pasaport Kanunu'na muhalefet, %6,9'u göçmen kaçakçılığı, %4,6'sı ise uyuşturucu/uyarıcı madde kullanma, satma ya da satın almak suçları nedeniyle birime getirilmiştir. Cinsiyet ile ilgili dağılıma bakıldığında ise emniyet birimlerine gelen çocukların yaklaşık olarak 2/3'ü oğlan, 1/3'ünün de kız çocuğu olduğu görülmektedir.

2 Mart 2021 tarihinde, 11 temel ilke, 9 amaç, 50 hedef ve 393 faaliyetten oluşmakta olan bir “İnsan Hakları Eylem Planı” kamuoyuna açıklanmıştır. İlgili eylem planı içerisinde 8. Amaç “Kırılgan Kesimlerin Korunması ve Toplumsal Refahın Güçlendirilmesi” olarak karşımıza çıkmaktadır. Eylem planı bu amaç içerisindeki hedeflerine çocuk haklarına değinerek başlamaktadır. Suça sürüklenen çocuklar ile ilgili bazı hususlar da plan içerisinde yer almaktadır. İnsan Hakları Eylem Planı ile değinilen birtakım noktalar iki ayrı başlık altında aşağıda özetlenmiştir:

“Çocukların Fiziksel ve Ruhsal Gelişimlerinin Desteklenmesi”

- Adli süreçlerde çocuklara yönelik uygulanan beden muayenesinin, “Avrupa Konseyi Çocuk Dostu Adaletle İlişkin Rehber” ilkeleri ışığında çocuğun talebi veya uzman görüşü dikkate alınarak refakatçi huzurunda yapılacağı belirtilmiştir.

- Aile mahremiyeti ve çocuğun üstün yararının daha iyi korunabilmesi için de aile ve çocuk mahkemeleri adliye içerisinde müstakil bir kampüs içinde bulunacak şekilde konumlandırılacağı; Çocuk mahkemelerindeki duruşma salonlarının da çocuk dostu olacak şekilde tasarlanacağı, duruşmalara katılan hâkim, savcı ve avukatların cübbe giymeksizin katılabilesine olanak sunulacağı aktarılmıştır.

- Bazı ağır suçlar hariç olmak üzere 15 yaşını doldurmamış çocukların ilk kez işledikleri fillerin soruşturmaya konu edilmemesi için çocuğa özgü koruma mekanizmaları geliştirileceği öne sürülmüştür. Çocuklar hakkındaki davalar ile istinaf ve temyiz incelemelerinin öncelikli olarak görülmesi sağlanacağı; hakkında adli kontrol kararı uygulanan çocuklar için de psikososyal destek hizmeti de sunulacağı belirtilmiştir.

“Çocuk Adalet Sistemine Duyarlı İnfaz Uygulamalarının Geliştirilmesi”

- Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hüküm giymiş çocukların oyun, spor ve gençlik kampları gibi fiziksel etkinliklerden daha fazla faydalanmaları sağlanırken, çocuk hükümlü ve tutuklulara aile bireylerinin katılımıyla “aile görüşmesi” yapma imkânı getirileceği belirtilmiştir.

- Tahliye olan kimsesiz çocukların Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bildirileceği ve bu çocuklar için gerekli koruyucu tedbirler alınacağı aktarılmıştır.

- Denetimli serbestlik müdürlükleri kapsamında çocuk büroları kurulacağı ve suça sürüklenen çocuklar içerisinde buldukları adli süreçlerin her aşamasında bu bürolar tarafından takip edileceği açıklanmıştır.

Önemle belirtmek gerekir ki, suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak mevcut sorunların büyük çoğunluğu, mevzuat eksikliğinden değil, halihazırda yürürlükte bulunan mevzuatın yetkili merciler tarafından yanlış uygulanması ya da görmezden gelinmesi sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle eylem planında belirtilen noktalar olumlu olmakla birlikte, sorunları gidermek için katılımcı bir süreçle daha kapsamlı politikaları hayata geçirmek gerekmektedir.

5. HUKUKSAL DURUM

a. Uluslararası Düzenlemeler Işığında

Çocuk adalet sisteminin tarihsel gelişimine bakıldığında, Birinci Dünya Savaşı öncesinde çocuk haklarını düzenleyen herhangi bir düzenlemenin olmadığı ancak savaş sonrası, uluslararası alanda çocuk haklarının korunma altına alınması amacı ile

Cenevre’de gerçekleşen çocuk ticaretine karşı konferans sonucunda 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisinin imzalandığı bilinmektedir. Bu bildiri Türkiye adına Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanarak onaylanmıştır. Uluslararası alanda çocuk haklarını özel olarak koruma altına alan ilk sözleşme olmasının yanı sıra, çocuğun yaşama ve gelişme hakkı kapsamında düzenlemeler içerdiğinden uluslararası düzenlemeler arasında öncü niteliktedir ve önemli bir yere sahiptir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler tarafından çocuk haklarının korunmasına ilişkin oldukça fazla sayıda bildiri yayımlanmıştır. Çocuk hukuku alanında artan çalışmalar ve beraberindeki gelişmeler çocuklara yönelik ayrı

düzenlemeler yapılmasının önünü açmıştır ve 20. yüzyılın başlarında çocuk mahkemelerinin de kurulması ile çocuk ceza hukuku doğmuştur.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk haklarının korunmasını amaçlayarak taraf devletlerin yükümlülüklerini hüküm altına almış ve çocuk haklarını bir sistem altında toplayarak bağımsız bir çocuk hukukunun gelişmesini sağlamıştır (Çınar, 2020). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf devletler, sözleşmenin dört temel ilkesi (*ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı, katılım hakkı*) doğrultusunda yükümlülüklerini yerine getirmelidir. Taraf devletlerin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayarak üstlendikleri yükümlülüklerini ne kadar yerine getirdikleri hususunda gerekli incelemeyi yapmak amacı ile BM Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur. Taraf devletler, her 5 yılda bir raporlarını komiteye sunmakla mükelleftir.

25 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen ve üye devletlerin imzasına sunulan Çocukların Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi) ise çocuklara usule ilişkin haklar tanıyarak onların üstün yararını sağlamayı, haklarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sözleşme, 9 Haziran 1999 tarihinde Türkiye tarafından imzalanmıştır ve 1 Şubat 2001 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkeden ülkeye göre farklılık gösteren çocuk adalet sistemleri dolayısıyla suça sürüklenmiş çocuklara devletlerin yaklaşımları da birbirinden farklıdır ve söz konusu farklılıklar, uluslararası sözleşmeler özelinde tanımlanan çocuk hakları standartlarının önemini de ortaya koymaktadır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi'nin çalışmaları ile çocuk adalet sistemine yönelik standartlar belirlenmekte ve gelişmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere; gerek Birleşmiş Milletler, gerekse Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen birçok bildirme ve tavsiye kararı suça sürüklenmiş çocuklara yaklaşıma ilişkin temel standartları belirlemede önemli bir yere sahiptir.

Uluslararası düzenlemeler, devletlerin suça sürüklenmiş çocuklara yaklaşımının çocuk suçluluğunu önlemeye ve onarmaya yönelik olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Ek olarak; çocuk adalet sistemi ile ilgili Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararları şeklinde üç temel uluslararası araç karşımıza çıkmaktadır:

- Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)
- Birleşmiş Milletlerin Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimine İlişkin Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları)
- Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve bu uluslararası üç temel aracın birlikte ele alınması gereklidir.

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 17,29 ve 30. Maddelerine çekince koymuştur ve bu hususta çokça eleştirilmiştir. Sözleşmenin bu maddeleri, azınlık çocukların dil, eğitim ve kültür alanındaki haklarına ilişkindir (Serozan, 2005)

b. Ulusal Düzenlemeler Işığında

Ulusal düzenlemeler ışığında çocuk adalet sistemini ele aldığımızda yetişkinler için suç teşkil eden fiillerin çocuklar için de suç teşkil ettiğini, ayırımın ise çocukların yaş ve gelişim özellikleri nedeniyle farklı bir değerlendirmeye tabi tutulmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla; ulusal düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda, yetişkin adalet sisteminden tamamen bağımsız bir çocuk adalet sisteminden söz etmemiz mümkün değildir.

1979 yılında kabul edilen ve 1982 yılında yürürlüğe giren Çocuk Mahkemeleri Yasası, Türkiye'de çocuk adalet sisteminin kuruluşu adına atılmış ilk adımdır. Bu yasa, 3 Temmuz 2005 tarihinde Çocuk Koruma Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır ve böylece 5395 sayılı bu yasa çocuklar hakkında yapılacak ceza yargılamasında temel yasa haline gelmiştir. Ek olarak; Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Sosyal Hizmetler Kanunu, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik gibi birçok ulusal metinde çocuklara ilişkin hükümler yer almaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu, dört ana kısımdan oluşmaktadır. Kanunun amacı, kapsamı, temel ilkeler, koruyucu ve destekleyici tedbirler birinci kısımda; soruşturma ve kovuşturma ikinci kısımda; mahkemeler ve cumhuriyet savcılığı ile ilgili hususlar üçüncü kısımda; diğer mevzuatla ilgili konular, masraflar, konuyla ilgili kurumların işleyişi, kadrolar ve maddelerin yürürlüğü gibi çeşitli konular ise dördüncü kısımda düzenlenmektedir. Yasanın amacı, birinci maddesinde şu şekilde belirtilmiştir;

“Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.”

Dolayısıyla; bu yasa ile korunmaya gereksinimi olan çocuklar ile suça sürüklenen çocuklar koruma altına alınmaktadır; korunmaya gereksinimi olan çocuklar ile suça sürüklenen çocuklar tehlike içinde bulunuyorlarsa bu tehlikeden korunacak, temel hakları sağlanacak ve gelişmeleri sağlanarak topluma kazandırılacaklardır. Çocuk Koruma Kanunu'nun 4. Maddesi uyarınca yasanın uygulanmasında gözetilecek temel ilkelerde sıralanmıştır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocuğa yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirleri ise 5. maddesinde “*danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri ve barınma tedbiri*” şeklinde düzenlemiştir. İlgili madde uyarınca bu tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamayı hedefler. Anılan tedbirleri almaya yetkili makam ise Çocuk Koruma Kanunu’nun 8. maddesi uyarınca çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hakimidir ve alınan tedbir kararlarının uygulanması en geç üçer aylık sürelerle kararı veren hakim veya mahkemece incelettirilecektir.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik’in 7. maddesi ve Çocuk Koruma Kanunu’nun 9. Maddesi, derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde çocuğun sağlık kontrolü yaptırıldıktan sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından bakım ve gözetim altına alınacağını düzenlemektedir. En fazla 30 günlük süre ile sınırlı olarak verilebilen acil koruma kararı sürecinde kurum tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yapılacak ve görüşler hakime bildirilecektir.

Kusur yeteneğini “*algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği*” şeklinde tanımlayan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yaş küçüklüğü kusur yeteneğini etkileyen sebeplerden biri olarak kabul edilmektedir ve “*suça sürüklenmiş çocuklar*”, Türk Ceza Kanunu’nda üç grupta ele alınmaktadır;

- 12 yaşını doldurmamış çocuklar (birinci yaş dönemi) ,
- 12-15 yaş arasındaki çocuklar (ikinci yaş dönemi) ,
- 15-18 yaş arasındaki çocuklar (üçüncü yaş dönemi).

Türk hukukunda, birinci yaş dönemindeki çocukların, yani 12 yaşını tamamlamamış çocukların, kusur yeteneğine sahip olmadığı kabul edilmektedir. Bu yaş grubundaki bir çocuğun suç işlediğinin anlaşılması halinde, kovuşturmanın psikolojik gelişimi üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak soruşturma evresinde cezai sorumluluğu olmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir ve çocuk hakiminden çocuklara özgü güvenlik tedbirine ilişkin karar vermesi istenilecektir.

İkinci yaş dönemindeki, 12 yaşını bitirmiş fakat 15 yaşını doldurmamış çocuklar için ise soruşturma ve kovuşturma yapılabilecektir. Bu yaş grubundaki bir çocuğun suç işlediğinin anlaşılması halinde öncelikle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığı araştırılacaktır. Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca bu araştırma kapsamında sosyal inceleme muhakkak yapılmalıdır.

Sosyal inceleme raporu, çocuğun suç işlediğinin anlaşılması halinde öncelikle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdirinde mahkeme tarafından değerlendirilecektir.

Üçüncü yaş dönemindeki, 15 yaşını tamamlamış fakat 18 yaşını tamamlamamış çocuklar bakımından ise işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığı araştırılmayacak; kusur yeteneklerinin bulunduğu varsayımından hareketle ceza sorumlulukları da var kabul edilecektir ve dolayısıyla üçüncü yaş dönemindeki suça sürüklenmiş çocuklar bakımından güvenlik tedbiri yerine ceza yaptırımını uygulanacaktır.

Görüldüğü üzere; ikinci ve üçüncü yaş dönemindeki çocukların işlediği suçlardan dolayı ceza sorumluluğu bulunmaktadır; on iki yaşın altındaki çocukların cezai sorumluluğu mutlak surette yoktur. İlgili kanun hükmünden anlaşıldığı üzere; çocuklara özgü yaptırımlar belirlemek yerine suç işleyen herkes için / yetişkinler için öngörülen yaptırımlarda indirim gitme yöntemi tercih edilmiştir. Türk Ceza Kanunu'ndaki seçenek yaptırımlar bakımından da aynı durum söz konusudur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan suça sürüklenmiş çocukların mahkum oldukları bir yıl veya daha az süreli hapis cezaları, daha önce hapis cezasına mahkum edilmemiş olmak koşulu ile, anılan maddenin birinci fıkrasındaki seçenek yaptırımlardan birine çevrilecektir. Oysa seçenek yaptırımlar hususunda da çocuğa özgü yöntemler benimsenmeli ve çocuğun iyileştirmesi amaçlanmalıdır; yaptırımlar çocuğun özgürlüğünü kısıtlamamalıdır.

Suçta sürüklenmiş çocuğun soruşturması, Çocuk Koruma Kanunu'nun 15. Maddesi uyarınca çocuk bürosunda görevli cumhuriyet savcısı tarafından *bizzat* yapılacaktır, ifadesinin alınması ve diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulacaktır. Devam eden maddelerde ise gözaltına alınan çocuğun çocuk bürosunda, yetişkinlerde ayrı bir yerde tutulacağı; çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi halinde soruşturma ve kovuşturmanın ayrı yürütüleceği; çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri alet takılamayacağı ancak tehlike doğması halinde kolluk tarafından gerekli önlemlerin alınabileceği hususları düzenlenmiştir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 21. maddesinde on beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında bir tutuklama yasağı öngörülmüştür; on beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemeyecektir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun ikinci bölümünde "Cumhuriyet Savcılığı ve Kolluk" başlığı altında ve üçüncü bölümünde "Sosyal İnceleme" başlığı altında düzenlenen hususlar suça sürüklenmiş çocuklar bakımından oldukça önemlidir çünkü bu hükümler ile çocuğun yetişkinlerden ayrı bir muameleye tabi tutularak soruşturma ve kovuşturma süreçlerini sağlıklı tamamlaması amaçlanmaktadır. Özellikle, kolluğun çocuk biriminde görevli olan personelin çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet gibi konularda eğitilmesinin 31. madde ile hüküm altına alınmış olması çocukla temasta bulunacak görevlinin çocuğa karşı doğru yaklaşımı benimseyebilmesi bakımından yerinde bir düzenlemedir.

Savcılık Çocuk Bürolarının güçlendirilmesi amacı ile, çocukların ihtiyaçları ve uzmanların önerileri doğrultusunda 24 Şubat 2017 tarihinde Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin çocuklara yönelik amacı; çocuğun üstün yararı ilkesini gözeterek çocuk dostu bir adli sistemin benimsenmesi ve işletilmesi ile adli sisteme dahil olan mağdur, tanık ve suça sürüklenmiş çocukları uygun bir ortam ve yöntemle görüşme yapılmasını sağlayarak korumaktır. Dayanağını Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden alan bu yönetmelik, çocuklara yönelik onarıcı adalet sistemi bakımından önemli hükümler içermektedir.

UNICEF'in 2019 yılı Yıllık Faaliyet Raporu'na göre; 2019 yılında suça sürüklenmiş çocuklara yönelik DENGİ Programı güçlendirilmiş, adliyelerdeki Adli Görüşme Odalarının sayısı 59'dan 65'e çıkarılmış ve 5.000'den fazla çocuk AGO'dan faydalanmıştır (UNICEF, 2019a).

2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgınında en çok zarar görenler ise elbette özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklar olmuştur. Devlet bu salgına müdahalede bulunurken, özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğun insan haklarının korunmasını, haklarına saygı gösterilmesini ve gereklerinin yerine getirilmesini sağlamakla mükelleftir. Suça sürüklenmiş çocukların bulunduğu merkezlerde aşırı kalabalık azaltılmalı, çocuklara yeterli bakım ve koruma sağlanmalıdır ve çocuğun üstün yararı gözetilmelidir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24. maddesi uyarınca ; çocuklar en iyi sağlık düzeyine kavuşmalıdır. Suça sürüklenmiş çocuklar, içinde buldukları olumsuz koşullar nedeniyle salgın karşısında daha savunmasızdırlar (UNICEF, 2019b) Dolayısıyla, COVID-19 salgını döneminde suça sürüklenmiş çocuklar için acil tahliye süreci gerekliliği ortaya çıkmıştır.

14 Nisan 2020 tarihinde Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile infaz sisteminde çocuklara yönelik yenilikler hayata geçirilmiştir. Getirilen geçici maddeler ile eğitimevlerinde bulunan hükümlü çocuklara izin verilmiş, koşullu salıvermede dikkate alınacak sürelerde değişikliklere gidilmiştir.

Ayrıca yeni düzenleme ile mahpus çocuklara en geç iki ayda bir sağlanan aile görüşmesi imkânı artırılarak ayda bir defa görüşme imkânı tanınmış, kardeşle de aile görüşmesi yapabilmesi imkanı getirilmiş ve kurum bünyesinde gerçekleştirilen tören veya anma günü ya da doğum günlerinde çocukların ailelerinin de katılabileceği hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, disiplin cezaları bakımından eğitimevinden firar edilmesinin tekrarı halinde kapalı kuruma iade süresi 1 yıla kadar çıkarılmıştır.

Ulusal düzenlemelerimizi değerlendirdiğimizde Türkiye’de hakim çocuk adalet sistemi; çocuktan ziyade suçu ve cezayı temel alarak sistemleşmiştir ve hakim, savcı, infaz koruma memuru, polis gibi toplumun güvenliğinden sorumlu meslek mensuplarının ön plana çıktığı geleneksel bir yaklaşımın baskın olduğu görülmektedir. (Karataş ve Mavili, 2019). Maalesef ki, çocuğun rehabilitasyonunu ve resosyalizasyonunu sağlayacak meslek mensupları ise arka planda kalmaktadır.

Onarıcı adalet programlarının eksikliği, mevcut çocuk adalet sistemi bakımından değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gereken bir husustur. Suça sürüklenmiş bir çocuk için gerekli olan; onu suç ortamından uzaklaştırmak, adeta ona yeni bir şans vererek topluma kazandırmak, ayrımcılığa uğramadan yaşama, korunma, katılım ve gelişme hakkını kullanabildiği, üstün yararının gözetildiği ortamı ona sağlamaktır.

Suçta sürüklenmiş bir çocuğa uygulanacak yaptırımın amacı onu cezalandırmak olmamalıdır. Suça sürüklenmiş bir çocuk, onarıcı adalet sisteminin benimsendiği bir düzende eğitilerek topluma yeniden kazandırılmalıdır. Dolayısıyla; “çocuk” ve “ceza” kavramları asla yan yana gelmemelidir.

Ulusal düzenlemelerle birlikte mevcut düzen incelendiğinde en temel sorunların çocuk koruma sistemiyle bütünleşmiş ve onarıcı adalet sistemi ile harmanlanmış çocuğa özgü bir adalet sisteminin yokluğundan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Çocuğun psiko-sosyal gelişim özellikleri ve uluslararası düzenlemeler de göz önünde bulundurularak çocuk hakları ilkelerine uygun, çocuğa özgü bir adalet sistemi tasarlanmalıdır. Bu sistemde, çocuk ve ceza kavramları yan yana gelmemeli; çocuğa özgü güvenlik tedbirleri esas alınmalıdır.

6. ÇOCUK SUÇLULUĞU İLE MÜCADELEDE İLGİLİ KURUMLAR VE KURUMSAL HİZMETLER

Çocuk suçluluğu ile mücadelede ilgili kurumların başında Adalet Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gelmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı da önemli diğer bakanlıklardır. Ayrıca, Çocuk Mahkemeleri, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, Cumhuriyet Savcılığı Çocuk Bürosu, Adli Destek Hizmetleri, Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro da çocuklarla doğrudan ilgilenmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün de çocuk suçluluğu ile mücadelede yükümlülüğü bulunmaktadır.

7. ORJİNAL ARAŞTIRMA

Amaç: Türkiye'de çocuk adalet sisteminin işleyişinde soruşturma aşamasında yaşanan sorunları tespit etmek ve adli süreçte suça sürüklenen çocuklarla ilk karşılaşan ve de süreç boyunca çocuklara eşlik eden çocuk polislerinin gözlem ve görüşlerini ortaya koyarak çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın ön hazırlık aşamasında, çocuk polislerine ilişkin araştırmaların oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Yöntem: "Çocuk Adalet Sistemine İlişkin Çocuk Polisinin Tespit ve Önerileri" başlıklı araştırma için İstanbul ilinde görev yapan çocuk polisleri ile görüşmeler gerçekleştirilecektir. Araştırma yöntemi olarak niteliksel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına olanak sağlar. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel yöntemin tercih edilmesinin nedeni, konunun derinlemesine araştırılmasına olanak sağlaması ve keşfedici olmasıdır, bu nedenle pek çalışılmamış konuları aydınlatmada oldukça başarılıdır.

Araştırma için aydınlatılmış onam formu (EK 1) ve soru formu (EK 2) hazırlanmıştır. Soru formu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ve Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliğindeki soruşturma aşamasında çocuğun haklarını ve meslek gruplarının ise yükümlülüklerini tanımlayan düzenlemelerin nasıl uygulandığını gösterebilecek şekilde hazırlanmıştır. Her yasal düzenlemeyi kapsayan bir soru sorulmasına özen gösterilmiştir. Böylece araştırma sonunda soruşturmadaki hak ve sorumlulukların tümü hakkında bir analiz yapmak mümkün olacaktır.

Bulgular : Araştırma izin aşamasında olduğundan bulgular sunulamamaktadır. Araştırma sırasında çocuk adalet sisteminde soruşturma evresine ilişkin ayrıştırılmış veriye erişebilmek için Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde CİMER üzerinden aşağıdaki sorular ilgili kurumlara iletilmiştir, yanıtları beklenmektedir.

- Son 5 yılda, 12 yaş altındaki kaç çocuk hakkında Yakalama Yönetmeliği Madde 19/1 uyarınca kimlik tespiti işlemi yapılmıştır, bu işlemin yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır? Kimlik tespiti yapılan çocuklar hakkında hangi kararlar alınmıştır, alınan kararların yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır?
- Son 5 yılda kaç emniyet personeli hakkında çocuklara karşı işlenen görev suçları nedeniyle disiplin ve ceza soruşturması başlatılmıştır? Yapılan yargılamalar sonucu alınan karar tür ve oranları nedir? Son 5 yılda, kaç emniyet personeli hakkında suça sürüklenen çocuklara ÇKK Md 18'e aykırı olacak şekilde kelepçe takılması nedeniyle disiplin ve ceza soruşturması başlatılmıştır? Son 5 yılda, kaç emniyet personeli hakkında suça sürüklenen çocukların nakil sırasında firar etmesi nedeniyle disiplin ve ceza soruşturması başlatılmıştır? Yapılan yargılamalar sonucu alınan karar tür ve oranları nedir?
- Türkiye genelinde Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Çocuk Şube Müdürlüğü ve Genel Büro Amirliği sayısı ve buralarda görevli çocuk polisi sayısı kaçtır? Bu bürolarda görevli sosyal çalışmacı sayısı kaçtır? Çocuk polislerinin mesleğe alım ve görevlendirme kriterleri nelerdir? Çocuk polislerine hangi eğitimler verilmektedir, bunların içeriklerinde hangi konular yer almaktadır? Son 5 yılda çocuk polislerine çocuk haklarına ilişkin kaç eğitim verilmiştir?
- Son 5 yılda kaç çocuk hakkında yakalama ve gözaltı kararı verilmiştir; bu kararların yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır? Son 5 yılda soruşturma aşamasında kaç çocuğun suça sürüklenen çocuk sıfatı ile ifadesi alınmıştır, bu işlemlerin yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır? Son 5 yılda soruşturma aşamasında kaç çocuğun suça sürüklenen çocuk sıfatı ile sorgusu yapılmıştır, bu işlemlerin yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır? Son 5 yılda, suça sürüklenen çocuk sıfatı ile ifadesi alınan ve sorgusu yapılan kaç çocuğa ÇKK Md 15/2 uyarınca uzman ataması yapılmıştır, bu atamaların yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır? Son 5 yılda, soruşturma aşamasındaki suça sürüklenen çocuk kaç hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir alınmıştır, bu kararların yıllara, yaşa, cinsiyete ve suç tipine göre dağılımı nasıldır?

- Son 5 yılda kaç çocuk hakkında adli kontrol kararı verilmiştir? Bu kararların tutuklama kararlarına oranı nedir? Verilen adli kontrol kararlarının süresi ve niteliği nedir? 7242 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlüğe girmesi sonrasında Çocuk Koruma Kanunu Madde 20/3 uyarınca, adli kontrol kararı alan kaç çocuğa uzman ataması yapılmıştır?
- Son 5 yıl içinde kaç suça sürüklenen çocuk hakkında tutuklama kararı verilmiştir? Bu çocukların yıllara göre cinsiyet, yaş, suç tipi, bölge, eğitim durumları vb. dağılımları nasıldır? Son 5 yılda tutuklanan oğlan çocuklarının tutuklulukta geçirdiği süre yıllara göre ortalama ne kadardır? Son 5 yılda tutuklanan kız çocukların tutuklulukta geçirdiği süre yıllara göre ortalama ne kadardır?

Sonuç: Araştırma henüz tamamlanmadığından sonuçlar paylaşılammaktadır.

8. ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlanmasının ardından genişletilecek öneriler ön rapor için aşağıda sunulmuştur.

- Ceza sorumluluğu yaşı yükseltilmelidir.
- Çocuk adalet sisteminde görev alan tüm meslek elemanlarının kapsamlı eğitim ve denetimlerden geçmesi sağlanmalıdır.
- Çocuk suçluluğunu önlemek amacıyla risk faktörlerini analiz eden kapsamlı politikalar hayata geçirilmelidir.
- Adli kontrol bezeri tutukluluğa alternatif tedbirler genişletilmelidir.
- Kapalı kurum anlayışı terkedilerek bu kurumların yerine eğitimevi yapılanmasında çocuğu ve çocuğun ihtiyaçlarını esas alan yapıların oluşturulması gerekmektedir.
- Kız çocuklarının yetişkin kadınlardan ve oğlan çocuklarından ayrısan gereksinimlerinin dikkate alındığı kurumlarda kalmaları sağlanmalıdır.
- Suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen tutuklama kararı ve hapis cezaları için yasal sınırlar getirilmeli, tutuklama yasağının kapsamı genişletilmelidir.
- Çocukların kaldığı kapalı kurumlarda işkence ve kötü muamele ile etkili bir şekilde mücadele edilmeli, sorumlular cezalandırılmalıdır

- Çocukların kapalı kurumlarda hijyen, sağlık, beslenme, eğitim gibi temel insan haklarına erişimleri sağlanmalıdır.
- Çocukların hak ihlallerine karşı seslerini duyurabilecekleri özgü şikayet mekanizmaları geliştirilmelidir.
- İnfaz kurumlarını denetleyecek bağımsız izleme kurullarının hayata geçmesi gerekmektedir.
- Çocukların görüş hakları ziyaretlerin tümü açık görüş olacak şekilde kullanılmalı, kapalı görüş uygulaması terkedilmelidir.
- Çıplak arama gibi keyfi uygulamalar yasaklanmalıdır.
- Tahliye sonrası destek hizmetleri geliştirmelidir.

9. SONUÇ

Araştırmanın tamamlanmasının ardından ana raporda sunulacaktır.

Kaynakça

1. Anjaswarni, T., Nursalam, N., Widati, S., & Yusuf, A. (2019). Analysis of the Risk Factors Related to the Occurrence of Juvenile Delinquency Behavior. *Jurnal Ners*, 14(2).
2. Coe, R., Weidmann, B., Coleman, R., & Kay, J. (2020). Impact of school closures on the attainment gap: Rapid evidence assessment. London: Education Endowment Foundation (EEF). Retrieved 8 August 2020 from https://dera.ioe.ac.uk/35707/1/EEF_%282020%29_Impact_of_School_Closures_on_the_Attainment_Gap.pdf. 8.
3. Çınar, Ali Rıza. (2020). Çocuk Ceza Hukuku – Suça Sürüklenen Çocukların Ceza Sorumluluğu ve Yargılanmaları, s.23.
4. Çocuk Koruma Kanunu, 2005
5. ECD. (2020). “Combating COVID-19's effect on children”.
6. Eyüboğlu, M., & Eyüboğlu, D. (2018). Suça Sürüklenen Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar, Sosyodemografik Özellikler ve Risk Faktörleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(1)
7. González, Motos, S. (2020). Are programmes to combat school absenteeism effective? What works in Education? Series, no. 17. Barcelona: IvaluaFundació Jaume Bofill. Retrieved 8 September 2020 from https://www.fbofill.cat/sites/default/files/what_works_17_070520.pdf.
8. Karataş, K., Aslan, H. ve Kılıç, A. (2019). Türkiye’de Çocuk Polisinin Yapılanması ve Görevleri Çerçevesinde Sosyal Hizmetin Yeri ve Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 166-186.
9. Karataş, Zeki, Mavili, Aliye. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar, *Sosyal Çalışma Dergisi*, s.1013-1043.
10. Öntaş Cankurtaran, Ö. (2006). Çocuk Hakları Perspektifi Bağlamında Karakol ve Çocuk Şubesinde Çalışan Polislerin Suça Yönelen Çocuklara Yaklaşımları. *Polis Bilimleri Dergisi Cilt:8 (3-4)*, 49-78.
11. Öntaş Cankurtaran, Ö. (2008). Çocuk Adalet Sistemi ve Çocuk-Polis İlişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt(19), 21-37.
12. Polat, O. 30. YILINDA TÜRKİYE’DE ÇOCUK HAKLARININ DURUMU, s.47-52.
13. Rathinabalan, I., & Naaraayan, S. A. (2017). Effect of family factors on juvenile delinquency. *International Journal of Contemporary Pediatrics*, 4(6), 2079-2082.)
14. Shader, M. (2001). *Risk factors for delinquency: An overview*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention
15. Sprang, G., & Silman, M. (2013). Posttraumatic stress disorder in parents and youth after health-related disasters. *Disaster medicine and public health preparedness*, 7(1), 105-110.
16. TC. Adalet Bakanlığı, 2019. Adalet İstatistikleri
17. TC. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2012-2019, Adli İstatistikleri

18. TÜİK, Temmuz 2019. Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri
19. UNESCO COVID-19 Education Response. How many students are at risk of not returning to school?
Advocacy paper 30 July 2020
20. UNICEF 2019 Türkiye Yıllık Raporu.
21. UNICEF Teknik Bilgi Notu, "COVID-19 ve Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Çocuklar.
22. Yeter, A. (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarının Evsizlere Yönelik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 8(17), 34-60.

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Oğuz Polat

Selmin Cansu Demir

Özgür Yurttutan

Eylül Elif Gergin

Ercan Alsan

Melike Özcan